هونەرمەندی بلیمەتی ئەسپانی :

ڤێلاسکس

نووسینی مێژوونووسی سۆڤیەتی : ڤ . کاپتیریڤا
وەرگێڕانو ئامادەکردنی لە ڕووسییەوە : محمد عارف

هونەرمەندی بلیمەتی ئەسپانی : (دیێگۆ ڕۆدریگێس دی سیلڤاڤێلاسکس) لە ساڵی ١٥٩٩دا لە شاری : (سێڤیل) لە ئەسپانیا لە دایك بووە . هەر لە منداڵییەوە بەهرەی هونەریی سەرنجی باوکی ڕاکێشاوەو لەبەر ئەمە خێرا لە ستۆدیۆی مامۆستایانی هونەرمەند : (ئیریرا)و (پاچیکۆ)ی داناوە .

ڤێلاسکس لەسەرەتای بەرهەمییەوە ڕووی لە ژیانی ڕۆژانەو بوونی دەوروبەرکردوەو بەراستی لەم ڕوانگەوە بووەتە مامۆستاو ڕابەری هونەری نیگار کێشانی ئەسپانی . باشترین نیگاری ئەم قۆناغەی تابلۆی : (نان خواردنی بەیانی)یە ، کە لە دەروبەری ساڵی ١٦١٧دا دروستی کردوە . ئەوەی شایانی باسە ، هونەرمەندی ئیتالی مەزن : (کارافوجۆ) کاری خۆی لە ڕێبازی ڤێلاسکس کردوە ، بەڵام ئەوەندەی نەخایندووە خۆی لەم بارە رزگارکردوەو پشتی خۆی بە ناوەرۆکی دەوڵەمەندی لە ژیان هەڵقوڵاوو بەڕێبازێکی هونەریی تایبەت بەخۆی بەستوە . ڤێلاسکس وەك هەموو هونەرمەندانی ئەسپانیا ، نیگاری ئایینی درووست کردوە ، بەڵام تەنانەت پاڵەوانەکانی ئایینیشی خەڵکی سادەو ڕەشورووتەکانی نیشتمانن . لەساڵی ١٦١٩دا ، ڤێلاسکس لە پایتەخت جێنشین دەبێو دەکرێتە نیگارکێشی کۆشکی شاهی ئەسپانیا : (فیلیپ)ی چوارەم .

لەوانە خەڵك بیری ئەوە بکەن کە ئەم ئیشەی هونەرمەند ، لە زەمینەی کڵیسەو دەسەڵاتی ئایینی رزگاری کردبێ ! بەڵێ ئەمە تا ڕادەیەك ڕاستە ، بەڵام لەلایەکیترەوە ، زەمینەی کۆشکی شاەو سیریمونیای پێشوازیو بەریکردنو ئاهەنگو ڕووداوەکانیتر ، کاتێکی زۆری لەژیانی بە نرخی هونەرمەند ، بەفیرۆ بردووە . هونەرمەند لەبەر ڕەوشتو خوو بەرزیو ڕاست گۆییو دلێری ، ناویان ناوە : (هونەرمەندی ڕاستیی) . بەڵام لەلایەکیترەوە ئەم شتە بووەتە هۆی ئەوەی کە لە لایەن هونەرمەندانی کۆنی کۆشکی شاهەوە ، بەوپەڕی ڕووگرژیو

ئاسنگری ئاگر پژێن ١٦٣٠

ئافرەتێك هێلکەوڕۆن دەکات ١٦١٨

دوژمنایەتی‌وە ، پێش‌وازی بکرێ ، بەتایبەتی لەلایەن نیگارکێشی ناو : (فیسێنت‌کاردوچۆ)وە .

لە ساڵی١٦٢١دا هونەرمەندی مەزنی هۆڵەندی : (ڕووبنس) بە کارێکی دیپلۆماتی هاتوەتە مەدریدو گۆیا لەو کاتەی ڤێلاسکس نیگاری بە ناوبانگی : (ڤاکخ)ی درووست کردوە ، ڕووبنس تەماشای کردوەو چەند تێبینی‌و ئامۆژگاری‌یەکی بەنرخی پێش‌کەش ڤێلاسکس کردوەو زیاتر باسی سیستێمی ڕەنگ‌و چۆنیەتی دابەش کردنیانی کردوە . هونەرمەندی مەزن سوودێکی تەواوی لە ڕووبنس وەرگرتوە . ڤێلاسکس ، لە دوای پێشنیاری ڕووبنس ، گەشتێکی هونەریی پڕ سوودی بۆ : (جەنەوا ڤینیسیا ، ڕۆماو ناپۆلی) کردوەو لە شاری ڕۆمادا نیگارێکی نایابی ناو : (ئاسنگری ئاگر پەژێن)ی درووست کردوە کە بووەتە جێی ڕێزو سەرسوڕمانی هونەرمەندە ئیتالی‌یەکان‌و بە هەنگاوێکی شۆڕشگێڕانەی هونەریی ژماردراوە کە لە چوارچیوەی تراژیدیای کۆن دەرچووەو چەند بنکەیێکی تازەی دامەزراندوە . هونەرمەند پاش گەڕانەوەی بۆ نیشتمان کەمێك دەستکاری پالێتی هونەریی کردوەو سیستێمی ڕەنگەکانی بەرەو تەنکی چووەو لە جیاتی پاشەکی‌ی تەخت‌و فلات دیمەنی سرووشتی داناوەو زیاتر پەیوەندی مرۆڤ ، مۆدیل‌و سرووشتی ڕەنگینی دۆزیوەتەوە .

لە گۆڕەپانی تابلۆی مێژوویی لەم قۆناغەدا ناوی نیگاری (تەسلیم کردنی شاری برێد) دەهێنین کە ناوەڕۆکی دەربارەی جەنگی ئەسپانی– هۆڵەندی‌یەو بەشێوەی کۆنی دەربڕینی جەنگ درووستی نەکردوە ، بەڵکو زیاتر لە ڕوانگەی تراژیدیای مرۆڤایەتی‌یەوە سەیری کردوە .

هونەرمەند لەساڵەکانی ١٦٣٠و ١٦٤٠دا زنجیرەیەکی نایابی پۆرترێتی هەمە جۆری خەڵکی ئەسپانیای دروست‌کردوەو بەشێوەیەکی ڕوخساری‌و دەروونی مۆدیلەکانی بەرجەستە کردوە . . هونەرمەند وەك زانایەکی دەروونی سەیری روخساری دەرەوەی کردوەو زۆر چەکی هونەریی بۆ ئەم پڕوژە مەزنە

ئاوفرۆش نزیکەی ١٦١٩

بەکارهێناوەو پشتی خۆی بە هەڵبژاردنی جۆری دانشتن : (پۆز) ، دینامیکیەتی هێڵو فۆرما . پلاستیکی‌یەتی هێڵی دەرەوە (OUT – LINE) ، دامەزراندنو ئەندازە ڕاستەکانی مۆدیل ، بەستووە تەنیا لە کۆتاییدا رووی کردوەتە دۆزینەوەی سیستێمی ڕەنگ ڕۆناکی‌و تاریکی‌دا ، کە بێ‌گومان لەم مەیدانەشدا شۆرە سواری زەمانی خۆی بوە . ئەوەی شایانی باسە مۆدیلەکانی هونەرمەند هەرچەند جلك وبەرگیان جوانو قەشەنگ‌و بریسکەدار بووبی‌و بەزێرو زیو رازاندرابوبیتەوە ، بەلام بایەخی بە مرۆڤ ، باری دەروونی‌و جیهانی ناوەوەی نەبینراوی داوە . بێ‌گومان چارەسەرکردنی ئەم کێشە هەرە سەختە واتە (دەربرینی جیهانی ناوە بێ‌ئەوەی فۆرمای دەرەوەو ڕوخساری بینراو بشێوینی) ، هونەرمەندی مەزن وەستایانە جی‌بەجی‌ی کردوەو بەوپەری تواناوە زاڵ بووەتە سەری . هونەرمەند بایەخێکی تەواوی بەو هەژارو کۆمیدیانە داوە ، کە لە ئاهەنگەکانی کۆشکی شاە ئیش‌و کاریان ئەوە بووە خەڵك بەپێکەنین بهێنن .

ڤێلاسکس لە ساڵی ١٦٤٩دا لەلایەن شاهی ئەسپانیاوە ناردراوەتە ڕۆما بۆ کرینی کۆمەڵە تابلۆیەك . هونەرمەند لە ماوەی مانەوەیدا چەند پۆرتریتێکی دروست‌کردوە . لە نێوان ئەمانەدا پۆرترێتی پاپای ڕۆما . پاپا کە سەیری پۆرترێتەکەی کردوە سەری سوڕماوەو گوتویەتی : (بەراستی ئەوە منم) . بۆیە هونەرمەندی خەلات کردوەو زنجیرەکی زێری لەمل کردوە .

ڕەخنەگرەکان بەرهەمی هونەرمەند لە پەنجاکاندا بە لووتکەی هەرە بەرزی نیگارەکانی دەژمێرن . لەڕاستیدا بەرهەمی ڤێلاسکس نەوەك تەنیا (سەدەی زێرینی هونەری نیگارکێشانی حەڤدەمینی ئەسپانیایە ، بەڵکو سەدەی زێرینی هونەری ئەوروپی‌و جیهانیش بەرجەستە دەکات) .

ڤێلاسکس چ جۆرە سکێچێکی ئامادەیی بۆ نیگارەکانی نەکردوە ، بەڵکو یەکسەر بەرەژوو یان بەفلچە دەستی بە نیگارەکانی کردوەو بەرەبەرە تەواوی کردون ، بەلام لەبەر پڕ ڕەنگی‌و ڕاستگۆیی دەربڕینیان وەك بلێ‌ی بە (یەك پشوو) تابلۆکانی تەواو کردوە . هونەرمەند لە ساڵەکانی ١٦٥٦و ١٦٥٧دا سێ نیگاری هەرە بەناوبانگی درووست کردوە ئەمانەش : (ڤینۆسی)و (مێنینا)و (ئافرەتەکانی خوری ڕێس) .

چارەسەرکردنی ڕەنگ‌و دۆزینەوەی داهێنەرانەی ئەم نیگارە کە تیشك دەخاتە سەر (بەهرەی خەڵکی ساکار) ، ئەو بەهرەیەی کە دەبێتە جوانترین بەرهەمی هونەری وەك ئەو مافورە نایابانەی لەلایەن ئەم ئافرەتە هەژارانەوە درووست دەکری‌و مالی شاهو دەوڵەمەندەکانی پێ دەرازێندرێتەوە . نیگاری باسکراو دوا بەرهەمی هونەرمەندی بلیمەت بووە . ڤێلاسکس لە شەشی ئابی ساڵی ١٦٦٠دا کۆچی دوایی کردوە . هونەرمەند کارێکی مەزنی لە مێژووی هونەری ئەسپانی‌و ئەوروپی‌و جیهانی کردوە ، بووەتە ڕابەری هونەرمەندە ڕیالیستەکانی فەرەنسی سەدەی نۆزدەم . هونەرمەندانی مەزنی ڕووسی : (کرامسکۆی ، سوریکۆف ، ڕێپین‌و سیرۆڤ) بە پەری ڕێزو خۆشەویستی‌وە ناویان هێناوەو سوودیان لە بەرهەمە نەمرەکانی وەرگرتوە .